

La memòria de les pedres

Text > MAR CAMPS

Un llibre sobre un passat que ens interpel·la; sobre un paisatge, el gavarrenc; sobre la història dels masos, d'aquella vida aspra que també s'hi vivia: *De llécol i sauló* és el segon llibre i la primera novel·la de Carles Serra (Quart, 1972). Els protagonistes són la Llucieta i en Míliu, que passen els darrers anys de la seva vida en un geriàtric i expliquen la seva infantesa a la dona llatinoamericana que els cuida, la Yesènia. Nascuts, tots dos, en masos de muntanya, enlairats, lluny del pla; en un món del qual queda, avui, poc o res: només llécol i sauló.

Serra hi descriu les desigualtats d'un món rural ja desaparegut, entre hereus i masovers, propietaris i mossos. També, lligams desdenyosos, que no tenen res a veure amb les diferències socials, sinó amb els tarannàs i les relacions humanes, les d'ahir i les d'avui: s'hi dibuixen històries cruentes, sòrdides, poc amables. Una mena de drames rurals com els que escrivia Víctor Català. Tot embolcallat amb unes paraules i un llenguatge ric, d'aquell que no surt als diccionaris i que es perd: *xinyollar, abegot, podrigall, veure-se-les per poder bufar calent...* I recobert de llegendes i amb l'aire de realisme màgic que es respira i ens acompanya, sovint, a

les cases antigues, als carrerons empedrats, als corriols de bosc.

Els masos de Cal Menut, Can Sunyer, Can Surroca o Cal Ros són els altres protagonistes, mitjançant la veu i els records d'en Míliu i la Llucieta. Uns masos que han quedat reduïts a quatre pedres mal posades, però que també gent jove, com els personatges d'en Sergi o en Joan Marc, fan reviure reconvertint-los en hotels o mantenint-hi la tradició agrària. Si bé Serra defuig d'idealitzar aquest món d'ahir, també es traspua un deix de nostàlgia en la mirada d'en Sergi o la Judit, la neta d'en Míliu: «T'estàs trobant que, vagis on vagis, Judit, hi descobreixes una empremta de la teva família, dels teus avantpassats, de les teves arrels. No només són aquells murs de llécol on van habitar, no és qualsevol indret que haguessin trepitjat i que, si et deixes endur, t'acaba sorprenent amb una vivència pretèrita». La Judit, qui, d'altra banda, s'ha allunyat d'aquesta terra natal, percep aquesta memòria de les pedres, aquesta memòria heretada que es converteix, de vegades, en nostàlgia. La nostàlgia que, ben dosificada, és necessària per mantenir la història local, especialment en un moment que els pobles han quedat reduïts a dormitoris i que els masos han deixat ser cases

SERRA, Carles. *De llécol i sauló*. Barcelona: Ediciones Oblicuas, 2024. 240 p.

per conviure i mantenir els camps, els boscos, l'entorn. Ara són segones residències, hotels de turisme rural; ja no s'hi viu, tan sols s'hi va a *reposar*: «És el que han fet els darrers que han comprat masos enrunats a muntanya, delimitar tot el que és seu sense tenir en compte que hi ha indrets que venen a ser patrimoni col·lectiu», apareix en el llibre. Carles Serra hi fa una declaració, un cant, un manifest a viure amb consciència, amb sensibilitat, en el paisatge que ens rodeja i que ens diu que no ens podem permetre la desmemòria.

La prepotència dels invictes

Text > JORDI DAUSÀ MASCORT

La cinquena novel·la de Jordi Casals Merchán (Barcelona, 1976) comença amb un detectiu massa aficionat al trago i amb un professor poeta que tampoc queda enrere, i que es mor en circumstàncies estranyes. A partir d'aquests elements, Casals teixeix un relat que va més enllà dels crims i les investigacions per dibuixar un paisatge humà ben variat però, sobretot, realista. Les pàgines d'*Interpretar els senyals*, de l'editorial Llibres del Delicte, són plenes d'adolescents que, per estrany que sembli, es comporten com adolescents *de debò*. Aquesta ver-

semblança, tan poc freqüent en molta literatura, és un dels punts forts de la novel·la —cortesia dels anys que l'autor ha passat fent de docent— i ens recorda que la realitat sovint és el punt de partida de la ficció. Potser per això, estem parlant d'una novel·la sobre el dolor, sobre les relacions humanes i sobre el pas del temps. En Daniel Saurí, el mort de la història, viu la vida enyorant el passat, però no pas el paradís perdut de la infància, sinó els parcs una mica sòrdids de la joventut. Aquest malestar existencial el submergeix en una caiguda autodestructiva

que ens evoca les morts de tants escriptors maleïts, fins que no pot més i es lleva la vida. Però hi ha una cosa en aquest afer que no rutlla: el suïcida es dispara dos trets. Es pot disparar dues vegades, un mateix? Aquesta pregunta posa en marxa la investigació del detectiu.

L'altre gran pilar de la novel·la (amb el permís de la música, que a l'obra de Casals sempre és present d'una manera o una altra) és la literatura mateixa. L'autor, que també és editor, li fa un homenatge molt sentit, escampant un reguitzell de picades d'ullet i de

Incompetents i desmemoriats

Text > MARTINA IZE ORTEGA

Incompetències bàsiques, de Damià Bardera, doctor en filosofia per la Universitat de Girona i professor d'educació secundària, ha revolucionat el panorama educatiu català. No es pot pas dir que el debat sobre el descarrilament progressiu del nostre sistema educatiu sigui ben bé una novetat. Acumulem dècades de malestar davant d'aquesta mena de camp d'experimentació sense rumb en què l'aliança de pedagogs i buròcrates ha convertit l'educació en el nostre país. Bardera ha sabut catalitzar tot aquest desconcert amb un estil dur i eficaç, encarnant el «professor de trinxera» que revela als ulls dels lectors les interioritats d'una gran farsa: pedagogs i pedagogies que abanderaren el progrés de l'educació però no fan res més que empitjorar-la; adolescents infantilitzats, incapaços de gestionar la més petita dosi de frustració; cursos i processos burocràtics kafkians (feixucs, poc seriosos i que fan perdre el temps) pels quals els professors han de passar per ser «millors educadors»; famílies incapaces de reconèixer que un professional de l'educació potser en sap alguna cosa, d'educació; la digitalització acrítica (pantalles en lloc de pissarres, pantalles en lloc de llibres, pantalles arreu i mòbils dins les aules),

que havia de suposar una millora en l'adquisició de competències per part dels alumnes, però que ningú no s'ha aturat a rumiar fins a quin punt no fa més nosa que servei.

La situació de l'educació secundària a Catalunya (però segurament seria extrapolable, també, a la primària, com ens ha recordat un llibre de Neus Rossell que està directament emparentat amb el de Bardera: *Tres mesos de vacances i altres alegries de ser mestra*) fa pensar en la mena d'engany descrit per Étienne de La Boétie en el seu cèlebre *Discurs de la servitud voluntària* (1576): un poble sencer que s'ha avesat fins a tal punt al despotisme que ja no el percep com a tal. Bardera descriu un engany semblant i, com el filòsof francès, es proposa obrir els ulls de tots aquells que, de tan acostumats com estan a les absurdes dinàmiques de la nova pedagogia, contribueixen (in)voluntàriament a enfonsar l'educació dels nostres futurs conciutadans.

Tot i que reflecteixi un esgotament personal evident, el llibre de Bardera no és ni derrotista ni desesperançat. El que està en joc és massa valuós per poder-nos ni tan sols plantejar no fer res per redreçar la situació. En les darres pàgines del llibre ens recorda que revertir el declivi del sistema educatiu

referències literàries i metaliteràries que sorprenen el lector i que de vegades fan tremolar la quarta paret. Sense anar gaire lluny, el nom del detectiu protagonista és quasi clavat al d'un famós poeta mort en circumstàncies tràgiques. No hi ha ni una engruna d'autocomplaença, ni en surten gaire ben parats alguns autors actuals, ni les misèries morals de certs editors: fa falta gent com Casals, que digui les coses pel seu nom.

Si bé i com ja s'ha dit, alguns arquetips del *noir* són presents a l'obra, l'autor aconsegueix allunyar-se del to i les formes de la novel·la negra convencional, de manera que el lector en cap moment té la sensació que llegeix una

història de lladres i serenos, sinó una novel·la en la qual la informació es dosifica d'una manera molt hàbil i amb bons girs argumentals que reforcen la solidesa de la trama.

En darrer terme, cal subratllar el poc interès que demostra l'autor envers la correcció política. Aquesta llibertat li permet dibuixar un món que s'assembla molt al de debò, amb totes les llums i les ombres. D'aquesta manera, el sexe i les drogues donen el toc final a una novel·la rica, sòlida i eficaç, però sobretot divertida —el millor adjectiu que, a parer meu, pot rebre una obra—, que mereix una lectura i una relectura per copsar-ne tots els matisos i les referències.

BARDERA POCH, Damià.
Incompetències bàsiques:
Crònica d'un desgavell educatiu.
Barcelona: Pòrtic, 2024. 115 p.

actual encara és possible, però que no ho podem fer si no sabem d'on venim i cap a on anem. Per això és imprescindible la tan desprestigiada memòria. La individual i la col·lectiva. Una memòria crítica del passat, que ens permeti discriminar quins elements de la pedagogia tradicional hem de recuperar i revalorar i quins hem de descartar. I entre aquests, precisament, té cabuda la memòria individual, tan menystinguda, però sense la qual es fa impossible acreditar un coneixement autèntic.

L'alternativa que ens espera, si no: una societat d'incompetents i desmemoriats.

CASALS, Jordi. ***Interpretar els senyals.*** Premià de Mar: Llibres del Delicte, 2024. 224 p.